

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВЕРБУВАННЯ У ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

THE ISSUE OF USING DIGITAL TECHNOLOGIES FOR RECRUITMENT IN HUMAN TRAFFICKING UNDER MARTIAL LAW IN UKRAINE

Григорчак Д.В., аспірантка кафедри кримінального процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена дослідженню впливу сучасних цифрових технологій на процес вербування в торгівлі людьми в умовах воєнного стану в Україні. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році злочинці активно використовують цифрові платформи, зокрема такі як соціальні мережі, месенджери та криптовалюти, для вербування, контролю та експлуатації жертв торгівлі людьми. Соціальні платформи, передусім Facebook, Instagram, TikTok, Telegram стають головними інструментами для заманювання вразливих категорій населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб, жінок та дітей. У статті аналізуються загрози, які виникають через використання таких технологій для прихованого вербування, в тому числі через створення фальшивих оголошень про роботу або гуманітарну допомогу, що сприяють швидкому залученню жертв до злочинних схем.

Особливу увагу приділено використанню криптовалют для здійснення анонімних фінансових операцій, що ускладнює моніторинг та виявлення злочинної діяльності з боку правоохоронних органів. Також розглядаються механізми контролю над жертвами, включаючи шантаж через поширення компрометуючих матеріалів, моніторинг через GPS-трекери та відеоспостереження.

У роботі описано теоретичні підходи до протидії, серед яких можна виокремити такі як підвищення цифрової грамотності серед населення, впровадження ефективних технологій кібербезпеки та посилення міжнародної співпраці для моніторингу та блокування злочинних дій. Стаття також підкреслює необхідність розробки інноваційних підходів до регулювання онлайн-простору для запобігання використанню цифрових платформ у торгівлі людьми. Висновки дослідження обґрунтовують важливість інтеграції правових, технологічних та освітніх ініціатив для ефективної боротьби з торгівлею людьми, зокрема в умовах активного розвитку цифрових технологій.

Ключові слова: торгівля людьми, цифрові технології, соціальні мережі, експлуатація людей, вербування, жертви торгівлі людьми, кібербезпека, протидія торгівлі людьми.

The article is dedicated to the study of the impact of modern digital technologies on the recruitment process in human trafficking under martial law in Ukraine. Since the full-scale invasion of the Russian Federation in 2022, criminals have been actively using digital platforms, including social networks, messaging apps, and cryptocurrencies, to recruit, control, and exploit victims of human trafficking. Social platforms, particularly Facebook, Instagram, TikTok and Telegram have become primary tools for targeting vulnerable populations, including internally displaced persons, women, and children. The article analyzes the threats posed by the use of such technologies for covert recruitment, particularly through the creation of fake job or humanitarian aid advertisements, which quickly lead victims into criminal schemes.

Particular attention is given to the use of cryptocurrencies for conducting anonymous financial transactions, which complicates the monitoring and detection of criminal activity by law enforcement agencies. The article also discusses mechanisms of control over victims, including blackmail through the dissemination of compromising materials, GPS tracking, and video surveillance.

The article describes theoretical approaches to counteraction, which include increasing digital literacy among the population, implementing effective cybersecurity technologies, and strengthening international cooperation for monitoring and blocking criminal activities. The study also highlights the need for innovative approaches to regulating the online space to prevent the use of digital platforms in human trafficking. The research conclusions justify the importance of integrating legal, technological, and educational initiatives for effectively combating human trafficking, especially in the context of the rapid development of digital technologies.

Key words: human trafficking, digital technologies, social networks, human exploitation, recruitment, victims of human trafficking, cybersecurity, countering human trafficking.

Постановка проблеми. Торгівля людьми є однією з найсерйозніших глобальних проблем сучасності, яка має численні соціальні, економічні та політичні наслідки. Вона охоплює різні форми експлуатації, в тому числі всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність або примусове переривання вагітності, примусове одруження, примусове втягнення у зайняття жебрацтвом, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України та введенням воєнного стану Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України № 2102-IX від 24.02.2022 року, гібридний характер торгівлі людьми значно загострився, зокрема і через активне використання злочинцями сучасних цифрових технологій для вербування, контролю та експлуатації жертв торгівлі людьми, координації логістики задля продажу таких людей в онлайн-середовищі. З огляду на це, актуалізуються питання дослідження регулювання

боротьби з торгівлею людьми та впровадження цифрових технологій, що є одним з ключових елементів у запобіганні торгівлі людьми, подоланні проявів злочинності та захисті постраждалих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань торгівлі людьми знайшли своє втілення в наукових працях Л. І. Аркуші, В. М. Дрьоміна, Г. П. Жаровської, Д. Г. Казначеева, О. О. Кваші, А. В. Козаченка, О. І. Котляра, Я. Г. Лизогуба, В. А. Ліпкана, Т. В. Миронюк, А. М. Орлеана, М. В. Парийчук, О. М. Радченка, О. І. Сакаєвої, І. І. Серової, Є. Д. Скулиша, В. С. Філашкіна та інших науковців. Вивченню кримінологічних та кримінально-правових аспектів торгівлі людьми у своїх наукових публікаціях приділили увагу Ю. В. Александров, О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, Т. В. Варфоломеева, Т. І. Возна, В. В. Голіна, Н. О. Гуторова, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, Л. Д. Єрохіна, В. О. Івашенко, В. А. Козак, М. Й. Коржанський, Я. Г. Лизогуб, Ю. В. Раковська, Є. Л. Стрельцов, В. О. Туляков та інші вчені.

Разом з тим, важливість удосконалення стратегій задля вирішення питань запобігання та протидії торгівлі людьми, враховуючи стрімкий розвиток цифрових технологій, обумовлює необхідність постійної доктринальної та законодавчої уваги, а також належного реагування на існуючі у цій сфері проблемні аспекти.

Метою статті є дослідження використання цифрових технологій для вербування у торгівлі людьми в умовах воєнного стану в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростаюча увага до проблеми торгівлі людьми обумовлена реальними умовами розвитку нашого суспільства. У той же час, політичні реформи, воєнні дії в Україні, а також неефективне використання міжнародних та державних коштів створили загрозу якості життя населення, що, в свою чергу, загострило проблему потрапляння людей у ситуації торгівлі людьми. За таких обставин ця проблема стає ще більш актуальною, оскільки представляє значну соціальну небезпеку і суперечить гуманістичним принципам розвитку сучасного суспільства.

Варто зауважити, що хоча торгівля людьми не є новою проблемою у світовому контексті, проте в останні роки спостерігається активізація транснаціональних злочинних угруповань, які використовують воєнні конфлікти і економічні кризи для отримання значних прибутків від цього виду злочинної діяльності.

За оцінками Організації Об'єднаних Націй, приблизно два мільярди людей живуть у зонах, що постраждали від збройних конфліктів, що підвищує їхню вразливість до експлуатації. Згідно з дослідженнями Управління ООН з наркотиків і злочинності, збройні конфлікти підвищують ризик стати жертвою торгівлі людьми, що особливо стосується Африки, Близького Сходу та інших регіонів. Це відображається у профілях жертв, виявлених по всьому світу. У 2020 році, до загострення конфліктів в Афганістані та Україні, приблизно 12% від загальної кількості виявлених випадків торгівлі людьми походило з країн, охоплених збройним конфліктом. У березні 2022 року Генеральний секретар ООН зазначив, що «для хижаків і торговців людьми війна – це не трагедія, а можливість» [1, с. 52].

За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), у період із 1 січня до 30 вересня 2023 року представництво МОМ в Україні виявило та надало допомогу 296 постражданим від торгівлі людьми, з яких 24% – внутрішньо переміщені особи [2].

У Звіті Держдепартаменту США в Україні зазначається, що «у 2023 році правоохоронці розслідували 142 нові справи про торгівлю людьми: 44 щодо торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації, 87 – щодо торгівлі людьми з метою трудової експлуатації, у тому числі 32 щодо примусової праці, та 11 щодо невизначених форм торгівлі людьми, порівняно з 70 розслідуваннями у 2022 році та 222 у 2021 році. Крім того, уряд продовжив розслідування 115 справ. У 2023 році уряд притягнув до відповідальності 126 підозрюваних у торгівлі людьми: 52 за торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації, 74 за торгівлю людьми з метою трудової експлуатації, в тому числі 11 за примусову працю, у порівнянні з 70 розслідуваннями у 2022 році та 101 розслідуванням у 2021 році. Крім того, державні органи розслідували і притягували до відповідальності за випадки «усиновлення з комерційною метою» та «використання в порнобізнесі», які згідно зі статтею 149 українського законодавства вважаються торгівлею людьми. У 2023 році уряд засудив 35 торговців людьми порівняно з 18 у 2022 році та 24 у 2021 році» [3].

В умовах війни, коли соціальні та економічні структури дестабілізовані, злочинці активно використовують цифрові технології, зокрема такі як соціальні мережі, месенджери та онлайн-платформи, для вербування вразливих осіб, особливо внутрішньо переміщених осіб, жінок та дітей. Зростання кількості біженців та внутрішніх переселенців створює сприятливе середовище для торговців людьми, які пропонують фальшиві робочі місця, притулок або евакуацію тощо.

На етапі вербування торговці людьми досить часто використовують так звані «сайти поверхневого інтер-

нету» (видимі вебсайти, які індексуються пошуковими системами, такими як Google або Bing) для встановлення початкового контакту з жертвами. Використання таких сайтів дозволяє злочинцям взаємодіяти з широкою аудиторією інтернет-користувачів, які, ймовірно, не володіють глибокими знаннями в сфері технологій. Ці сайти, які можуть забезпечувати текстовий діалог і відеочат, обмін зображеннями, знайомства та інші міжособистісні дії, надають торговцям безпрецедентний доступ до потенційних жертв. Крім того, така взаємодія дозволяє отримати інформацію, яку можна використати для визначення слабких місць жертв і подальшого завоювання їхньої довіри та прихильності (наприклад, через онлайн-маніпуляції). У соціальних мережах і додатках злочинці можуть досліджувати свою жертву та легко відстежувати її вподобання, що дозволяє їм адаптувати свій підхід до кожного, покращуючи ефективність маніпуляцій. В залежності від того, наскільки користувачі обізнані щодо налаштувань конфіденційності та безпеки, а також від їхнього «цифрового сліду» в мережі (тобто обсягу доступних в інтернеті даних про них), додатки, соціальні мережі та інші онлайн-платформи можуть надавати злочинцям доступ до різних видів інформації. Зокрема, до таких даних можуть належати: відомості про місцезнаходження, персональні дані та інформація про стиль життя, звички і щоденні дії, фотографії та контактні дані [4].

Соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, TikTok, Telegram та інші платформи наразі стали досить популярними майданчиками для вербування жертв торгівлі людьми. Злочинці використовують ці платформи для пошуку потенційних жертв, особливо серед молоді та соціально незахищених груп населення. Через соціальні мережі торговці людьми можуть створювати фальшиві профілі, видаючи себе за роботодавців, модельні агентства або благодійні організації, та заманюють жертв обіцянками гарного життя, роботи за кордоном або навчання, що насправді є прикриттям для експлуатації.

Слід зазначити, що одним із найбільш небезпечних аспектів цифрового вербування є те, що воно може відбуватися швидко та непомітно. Жертви можуть бути обмануті протягом кількох днів або навіть годин, перш ніж зрозуміють, що вони стали частиною злочинної схеми. Окрім того, використання шифрованих месенджерів, таких як WhatsApp або Telegram, дозволяє злочинцям зберігати анонімність і уникати викриття, що створює значні труднощі для правоохоронних органів у відстеженні такої злочинної діяльності та ідентифікації мереж.

Цифрові технології також дозволяють злочинцям контролювати жертв після їхнього захоплення. Відеорекамери, GPS-трекери та інші технологічні засоби можуть використовуватися для постійного моніторингу рухів жертви та її місцезнаходження, обмежуючи при цьому свободу та можливість втечі. Крім того, шаптаж через загрозу поширення компрометуючих фотографій або відео в інтернеті є поширеним методом контролю над жертвами, особливо у випадках сексуальної експлуатації.

Онлайн-платформи також використовуються для безпосередньої експлуатації жертв. У випадках примусової праці або сексуальної експлуатації злочинці можуть використовувати інтернет для реклами послуг, організації зустрічей та передачі грошей. Наприклад, «темні» веб-ресурси, де торгують людьми, надають можливість анонімної купівлі-продажу послуг, передусім на так званому чорному ринку. Відповідно до Глобального звіту про торгівлю людьми 2020 року Управління ООН з наркотиків і злочинності, «через інтернет торговці людьми легко отримують доступ до великої кількості клієнтів, особливо покупців сексуальних послуг. Одна судова справа є особливою показовою: одинокий злочинець, діючи самостійно, зміг сексуально експлуатувати і пов'язати одну жертву з понад 100 покупцями сексуальних послуг протягом

60 днів, використовуючи онлайн-рекламу» [5, с. 120]. Також у вказаному Глобальному звіті були досліджені інші випадки, зокрема, в одній описаній справі група торговців людьми організувала та керувала «кіберсекс-закладом», щоб експлуатувати жертв шляхом примусових виступів перед вебкамерами. Четверо чоловіків-злочинців примусили 21 жінку до «кіберсексу», утримуючи їх у квартирі, де деякі кімнати використовувалися для танцювальних виступів. Ці виступи трансливалися в режимі реального часу, залучаючи до перегляду платоспроможних клієнтів з усього світу. Інші судові справи описують форми торгівлі людьми, що включають сексуальне насильство над дітьми. Наприклад, одна справа, зареєстрована норвезькою владою, стосувалася чоловіка-злочинця, якого визнали винним у примусі дітей, як дівчаток, так і хлопчиків, до сексуальних виступів, які трансливалися через Skype. Подібні випадки фіксувалися і в інших країнах, але не завжди кваліфікувалися саме як торгівля людьми [5, с. 122].

У цьому контексті Бріджет Дюкс зазначає, що «онлайн-середовище та його користувачі зайшли так далеко, що почали використовувати Інтернет, зокрема через онлайн-оголошення, перетворюючи його на цифровий ринок для купівлі та продажу людей. Класифіковані оголошення стають маркетинговою технікою, що сприяє попиту та пропозиції. Спочатку ці оголошення використовуються для заманювання жертв фальшивими обіцянками, а потім, коли жертви захоплені, оголошення починають рекламувати «бізнес», залучаючи покупців, які шукають комерційних сексуальних послуг» [6, с. 10]. Крім того, ці платформи часто застосовуються для проведення фінансових операцій, що здійснюються за допомогою сучасних цифрових інструментів, наприклад, таких як криптовалюта.

Слід звернути увагу на те, що нині електронні гаманці та криптовалюта стали інструментами, які широко використовуються в торгівлі людьми через їх анонімність і складність відстеження транзакцій. Злочинці можуть використовувати ці технології для отримання платежів за нелегальні послуги, зокрема за перевезення та експлуатацію жертв. У порівнянні з традиційними банківськими системами, криптовалюта дозволяє обійти контролюючі органи, що ускладнює боротьбу з фінансуванням незаконних дій. Загалом варто погодитися з Диким В. О. та Динту В. А., що «одним із очевидних результатів цифровізації є створення криптовалюти. Біткоїн та інші криптовалюти змінили не тільки фінансову систему, а й способи та засоби злочинної діяльності. Глобальний характер блокчейну вивів злочинність за межі національних кордонів. Однорангові мережі, міксери та інші засоби підвищення анонімності дали змогу приховувати фінансові транзакції. Цифрова інфраструктура створила сприятливе середовище для відмивання грошей, інших фінансових злочинів та міжнародного фінансування терористичних організацій» [7, с. 72]. Досліджуючи питання регулювання обігу криптовалют в Україні та використання таких віртуальних криптовалют для нелегальних транзакцій при здійсненні злочинної діяльності, Мандрик В. О. та Мороз В. П. зазначають, що «криптовалюта – це цифровий актив, що є засобом обміну та використовує криптографію для безпеки своїх транзакцій, контролю створення додаткових одиниць та для перевірки передачі активів. Криптовалюта – це тип цифрових валют, альтернативних валют та віртуальних валют. Жодний центральний орган не видає криптовалюту, що робить її абсолютно захищеною до державного втручання або маніпулювання» [8, с. 67]. В той же час, аналізуючи криптовалюту в системі відмивання коштів, Динту В. А. та Дикий О. В. звертають увагу на те, що «сучасні технології сприяють використанню криптовалюти, зокрема, біткоїна для відмивання грошей. Цей процес став більш складним і продуманим настільки, наскільки дозволяє розробка: по-перше,

ліквідувати зв'язок між реальною особою та рахунком віртуальної валюти, оскільки адреса біткоїна та протоколи не вимагають ідентифікації клієнта; по-друге, здійснювати операції за допомогою спрощеної системи, яка не потребує участі особи. У той час, як обмін віртуальними валютами не підлягає суворому регулюванню, на відміну від операцій з фіатними валютами, які згідно із законом зобов'язані зберігати певну документацію про клієнтів; по-третє, створювати необмежену кількість рахунків, що об'єктивно унеможливує контроль всіх транзакцій; по-четверте, використовувати інструменти, які блокують можливість відстеження певної діяльності (анонімайзери тощо). Наприклад, Dark Wallet, який зміщує кілька транзакцій, ускладнюючи можливість відстежити конкретну адресу біткоїн-гаманця, з якого надсилається біткоїн. Крім того, транзакції можна здійснювати через мережу TOR, яка спрямовує певний веб-трафік через кілька ретрансляторів, таким чином приховуючи реальну IP-адресу користувача. Таким чином, біткоїн дозволяє здійснювати різні схеми відмивання грошей, що майже унеможливує ідентифікацію злочинців» [9, с. 79]. Отже, слід зазначити, що транзакції можуть здійснюватися через різні платформи та обмінники, і це додатково ускладнює їх відстеження з боку правоохоронних органів.

Цифрова природа сучасної торгівлі людьми створює значні виклики для правоохоронних органів та міжнародних організацій. Високий рівень анонімності, шифрування даних і міжнародний характер цифрових платформ ускладнюють розслідування та переслідування злочинців. Навіть коли жертви звертаються по допомогу, виявлення і переслідування торговців людьми може бути складним через обмежений доступ до цифрових доказів. Окрім того, юрисдикційні проблеми виникають у випадках, коли злочинці, жертви та цифрові платформи знаходяться в різних країнах.

В цілому ж, варто погодитися з думкою Данильчук Л. О., яка зазначає, що «потрапити у ситуацію торгівлі людьми може кожен, незалежно від віку, статі, соціального стану, віросповідання тощо. У такому контексті вагому роль відіграє відповідальне інформування суспільства про проблему торгівлі людьми як один із найнебезпечніших злочинів проти особистості. Особливої потреби набуває створення нової атмосфери відносин між державою і громадянами, між організаційними структурами і громадськістю, у міжособистісних стосунках для соціальної профілактики торгівлі людьми. У межах вирішення цього завдання виникає об'єктивна необхідність у використанні соціально-педагогічних методів, прийомів та процедур, інноваційних для України, які базуються на використанні засобів інформаційно-комунікаційних технологій (сучасні 7 медіа, технології зв'язку, віртуальні технології)» [10, с. 6–7].

Досягнення і розвиток сучасних цифрових технологій можуть також використовуватися позитивно для протидії торгівлі людьми. Ефективні заходи з кібербезпеки та ініціативи, які використовують правоохоронні органи, є високоефективними для контролю, попередження та припинення цього виду злочинної діяльності. Окрім того, протидія торгівлі людьми потребує скоординованої міжнародної співпраці між правоохоронними органами та технічними компаніями для забезпечення ефективної боротьби з торгівлею людьми.

Відповідно до Звіту про торгівлю людьми в Україні за 2023 рік, опублікованого посольством США в Україні, «уряд України не повністю дотримується мінімальних стандартів щодо викорінення торгівлі людьми, але докладає значних зусиль для цього. Загалом, уряд продемонстрував посилення зусиль порівняно з попереднім звітним періодом. Серед цих зусиль можна відзначити істотне посилення співпраці з європейськими колегами у сфері розслідування випадків торгівлі людьми попри скоро-

чення ресурсів і потенціалу внаслідок повномасштабної війни росії в Україні. Крім того, вже другий рік поспіль влада виділяє з державного бюджету більше коштів на заходи з боротьби з торгівлею людьми. Насамкінець влада посилила інформаційно-просвітницьку роботу, особливо серед переміщених українців, та роботи з виявлення потенційних жертв торгівлі людьми серед вразливих груп населення. Під час звітного періоду уряд України працював в умовах повномасштабної війни, чинив спротив неспровокованому повномасштабному вторгненню росії та виконував низку своїх основних функцій, спрямованих на зниження ризиків торгівлі людьми, попри серйозні виклики, пов'язані з війною, постійні російські удари по українських цивільних об'єктах і об'єктах критичної інфраструктури, а також переміщення близько третини населення України, серед якого багато хто став об'єктом підвищеної загрози торгівлі людьми» [11].

В той же час, для боротьби з цифровими аспектами торгівлі людьми необхідно впроваджувати інноваційні стратегії. Одна з таких стратегій – це посилення контролю за контентом на соціальних платформах. Технологічні компанії мають покращити моніторинг та видалення потенційно небезпечного контенту, а також співпрацювати з правоохоронними органами для виявлення злочинців. Крім того, досить важливо підвищувати цифрову грамотність населення, особливо серед вразливих груп, таких як підлітки та молодь. Освітні програми з безпеки в інтернеті можуть допомогти зменшити ризики потрапляння у пастку торговців людьми. Потрібно також розвивати гарячі лінії та платформи для анонімного повідомлення про підозрілу діяльність у мережі.

У Глобальному звіті про торгівлю людьми 2022 року Управління ООН з наркотиків і злочинності зазначається про те, що у зв'язку з війною в Україні, ризик торгівлі людьми серед переміщених осіб значно зріс. Зокрема, ще після конфлікту 2014 року кількість українців, які стали жертвами торгівлі людьми у Західній Європі, зросла в чотири рази. Це підкреслює важливість забезпечення захисту вразливих груп населення, особливо в умовах кризи. Для зниження ризиків торгівлі людьми рекомендується міжнародна співпраця з надання гуманітарної допомоги, захисту біженців та реінтеграції постраждалих. До того ж, ключові заходи повинні включати в себе: 1) інтеграцію контрзаходів у процес надання гуманітарної допомоги, щоб забезпечити безпечний доступ до життєво

важливих послуг для постраждалих; 2) проведення підготовки військового персоналу, миротворців і співробітників ООН з питань протидії торгівлі людьми, що дасть змогу краще розпізнавати та реагувати на випадки експлуатації; 3) надання допомоги та підтримки демобілізованим дітям, які були завербовані збройними групами, з метою їхньої реінтеграції та соціальної адаптації. Такі заходи допомагають знизити ризики експлуатації вразливих груп населення, особливо серед біженців та переміщених осіб [1, с. 9].

Таким чином, торгівля людьми – це явище, яке знаходиться в постійному розвитку не лише за рахунок збільшення масштабів вчинення цих злочинів, а й за рахунок набуття ним все нових і нових рис у зв'язку з прогресом сучасних цифрових технологій. Тому проблема торгівлі людьми повинна бути ретельно вивченою, враховуючи динаміку та сучасні тенденції розвитку цього негативного явища в умовах воєнного стану в Україні.

Висновки. В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що в умовах сьогодення проблема торгівлі в Україні стала надзвичайно актуальною та досить поширеною, адже сучасні цифрові технології суттєво змінюють природу торгівлі людьми, роблячи її більш прихованою, але не менш небезпечною. Водночас, вивчення цифрових технологій є надзвичайно важливим для протидії торгівлі людьми в сучасних умовах. Ці технології, з одного боку, стають потужним інструментом у руках злочинців для вербування та експлуатації жертв, але з іншого боку, вони можуть бути використані для ефективної протидії цьому явищу. Сучасні цифрові інструменти дозволяють ідентифікувати схеми торгівлі людьми, відстежувати незаконні операції, а також допомагати жертвам знайти підтримку та захист. Крім того, розширення доступу до інтернету і соціальних мереж може сприяти підвищенню обізнаності суспільства щодо цієї проблеми та залученню громадськості до боротьби з нею.

Таким чином, використання злочинцями цифрових технологій, зокрема месенджерів та соціальних мереж, для вербування в торгівлі людьми створює нові виклики для правоохоронних органів, але в той самий час застосування цифрових технологій є одним з ключових елементів у протидії торгівлі людьми та захисті постраждалих, а задля ефективної протидії торгівлі людьми необхідно поєднувати правові, технологічні та освітні зусилля (підвищення цифрової грамотності), а також посилювати міжнародну співпрацю.

ЛІТЕРАТУРА

1. The United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2022. *United Nations publication, Sales No. E.23.IV.1*, 2023. 164 с. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2022/GLOTIP_2022_web.pdf (дата звернення: 19.10.2024).
2. Торговля людьми: дані представництва MOM в Україні (січень – вересень 2023 р.). URL: <https://ukraine.iom.int/> (дата звернення: 19.10.2024).
3. Звіт про торгівлю людьми за 2024 рік: Україна. URL: https://ua.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/151/UKRAINE-2024-TIPR_Narrative_UKR.pdf (дата звернення: 19.10.2024).
4. The United Nations Office on Drugs and Crime. Teaching module series: Trafficking in persons and smuggling of migrants. URL: <https://sherloc.unodc.org/cld/en/education/tertiary/tip-and-som/module-14/keyissues/technology-facilitating-trafficking-in-persons.html> (дата звернення: 19.10.2024).
5. The United Nations Office on Drugs and Crime. Global Report on Trafficking in Persons 2020. *United Nations publication, Sales No. E.20.IV.3*, 2021. 173 с. URL: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTIP_2020_15jan_web.pdf (дата звернення: 19.10.2024).
6. Bridget Dukes, The Cyberworld and Human Trafficking: A Double-Edged Sword. *Cybersecurity Undergraduate Research* 3. 2020. 30 p. URL: <https://digitalcommons.odu.edu> (дата звернення: 19.10.2024).
7. Dyntu V., Dykuj O. Cryptocurrency as an instrument of terrorist financing. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(5). 2021. С. 67-72. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-5-67-72>
8. Мандрик В. О., Мороз В. П. Законодавче регулювання обігу криптовалют в Україні, проблеми та перспективи їх розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Т. 29. № 4. С. 67-71.
9. Dyntu V., Dykuj O. Cryptocurrency in the system of money laundering. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(5). 2018. С. 75-81. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-75-81>
10. Данильчук Л. О. Теорія і методика соціальної профілактики торгівлі людьми засобами інформаційно-комунікативних технологій: дис. ... докт. педагог. наук: 13.00.05. Тернопіль, 2018. 561 с.
11. Звіт про торгівлю людьми за 2023 рік: Україна. URL: https://ua.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/151/2023_TIPR_UKR.pdf (дата звернення: 19.10.2024).